

У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 1. СЕПТЕМБРА 1872.

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ДВА ПУТА МЕСЕЧНО НА ЦЕЛОМ ТАБАКУ. — СТОИ ЗА НОВИ САД 30, А НА СТРАНУ 40 НОВ. МЕСЕЧНО. —
ЗА ОГЛАСЕ НАПЛАЋУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ПИСМА ИЗ СРБИЈЕ.

II.

О позоришној уметности код Италијанаца, Француза, Енглеза, Данаца, Шведа, Срба и осталих Словена.

Како што видите, ни у овај мах не шиљем вам беседе, којом је отворена прва представа нашег народног позоришта и и којом се баца истина лак али доста свестран поглед на развитак глумачке и драмске уметности код нас Срба. Ја ћу вам је по вашој жељи, тек у трећем писму саопштити, а данас, ако вам је по вољи, изволите се самном проћи по питомој и миришљавој Јевропи, да видимо како у осталим напредним земљама цвате позоришта и како се тамо позоришни интереси чувају и бране. Овака једна штетња, моћи ће нам бити као увод за треће писмо, које ће говорити само о нашим позориштима.

Пођимо даље прво у Италију, која је тако рећи колевка лепим уметностима. Позориште вам је тамо слободна радња, које се може сваки латити, који има само воље и новаца. Држава не води никакав надзор над позориштима, нити су бине подвргнуте министарству просвете. Код њих нема сталних позоришта као што их Богу хвала, и ми већ имамо. И у најмањим варошицама има великих позоришних зграда, али се персонал мења сваке *stagione*, а предузимачи прте од вароши до вароши своје декорације измоловане на дебелој хартији; костим се обично узима на послугу из великих позајмионица у Милану, Риму, и Напуљу, а врло је красан и укусан. — Један

талијански мимичар промениће вам за годину по четири места. У Италији немају вам глумци никаквог пензионог фонда, али многе талијанске оперисте чланови су таквог једног француског фонда, који се зове: Association d'artistes dramatiques. Ова асоцијација прима за своје чланове глумце свију народности, али, осим Талијанаца слабо има друге које народности у њезиним регистрима.

Честитост талијанских певача опште је позната; имају више мимичког образовања, а чине дуже и озбиљније студије него њихове и немачке и француске колеге. Ова боља спрема чини опет то, да их глас не изневерава и кад заиђу у дубљу старост.

Речитативна драма стоји у Италији на много нижем ступњу од опере, а и публика је толико не респектује; њезини су највећи уметници: Рики у Турину, Аделаида Ристори и маркеза дел Грило.. У опште рекавши талијански глумци играју срдечно, топло, и од немачких глумаца у толико су бољи: што имају и више страсти и више оданости својему послу. Слабо ћете код њих опазити оних лених глумаца, каквих ћете у Германији дosta наћи!

Талијанац је од природе штедљив, по готову тврд, и како су боље плаћени од глумаца у Немачкој, то ретко који да не одвоји један део својих доходака за старе

дане. Глумци особитог талента, често се „зјело“ обогате. На обалама ломбардијских језера беле се глумачке виле, у које се по-влаче кад их старост и слабост сустигне.

У прва доба своје каријере раде глумци код агената, који су теглили трошкове око њихова образовања, па кад ови њиховом игром поврате своје новце са довољним интересом, онда се штитомцима оставља слобода, да раде само како им њихови интереси доносе. — У Италији је пуно певачких школа и професора, али не и школа за глумаштво. Песници и компонисте продају своја дела још пре издања позоришним агентима, међу којима је први, најстарији и најбогатији синђор Рикорди у Милану.

Француској је најмилија уметност — позориште. С тога су у њој понајбоље позоришне установе. Врло је добро уређено да песник добије своју одређену тантријему. Представништво сваке вароши контролише примања на каси, па на крају свака три месеца што долази на тантријеме шаље главној каси аутора у Париз, а из ове примају писци послугодишње. У Француској дакле не дају позоришним касама да стуђим делами прибрају дobre дохотке, не давши писцима награде која им пристоји.

У школи за уметност у Паризу предају најбољи представљачи и представљачице из престонице. На свршетку свака три месеца полажу ученици ове школе испит пред одабраним кругом дилетената, те да се види каквога су талента и колико су напредовали. Почетници дакле не излазе у Француској просто и неотесане, као што то бива не само код нас, него и код других већих и образованих народа. И у Француској је од времена Наполеона III. позориште слободна радња, те, на жалост, може је отворити сваки пивар и бити управитељ позоришта. — Глумцима је обезбеђена ста-рост фондом: „association d' artistes dramatiques“. Овај фонд имао је 1860 године капитал од пет милијуна франака, који је

морао у једну четвртину увећати се, само ако му није што науђено последњом опсадом париском.

У Француској, исто као и у Италији и Енглеској, нема дворских позоришта, али су опет сва без разлике субвенционисана или државом или појединим варошима. Један од првих посла народне скупштине после закљученог мира и победе над комунцима био је: вотирање субвенције позориштима.

Свака већа варош у Француској има своје стално позориште, а уметници се не сељају тако радо као талијански, но се радо стално настањују. У Бордоу, Нанту и Марселеју има уметника који цела века не мењају једном заузети положај, па се ту и окупише и начинише сталним грађанима. Па и у самим мањим варошима по унутрашњости живе стално. У Шалону на Саони и у Бону глумци, лети, кад престану представе, оду у летњиковце и винограде отмених варошких породица и тамо проведу целу летњу сезону.

До душе сви Француски уметници теже Паризу, јер париска позоришта дају тон целој земљи, само тамо може се нешто стварати, може се слава стечи! али „populique contingit adire Corinthum!“ Ни један народ на земљи нема толико својих глумаца по страним земљама, као народ Француски. Француских позоришта има по готову у свима јевропским земљама, па онда у северној и јужној Америци, у северној Африци (Александрији, Каиру, Алжиру и Орану) и Аустралији. И чланови свију тих позоришних друштава, без изузетка, улажу у касу „association d' artistes“ и из ње добивају помоћ и у старости издржане.

Енглеско позориште у спољним одношњима много личи на позориште Француско. И у Енглеској нема дворских позоришта, во позоришта добивају од двора знатне субвенције; али се ипак за то дворништа не меша у позоришну управу. — Односи нису у опште тако добро уређени као у Француској, а и обвезе глумачких

уговора са свим су дружије; јер у Лондону и. пр. узме ово или оно позориште за неки извесни ред представа једну дружину, коју онет отпушта, чим ти комади престану пунити касу. Многи глумци играју једног и истог вечера у два лондонска позоришта, под са свим разним управама. — У Немачкој и. пр. ово већ не би смело бити, јер немачки управитељи ни по што не доноштују својим глумцима да излазе на туђе позорнице, а особито бечки управитељи, који то забрањују још кроз целу годину дана, по што глумцима уговор протече. Као што видите — Енглези нису у томе тако уска срца.

И енглески драмски писци и глумци основали су фонад за пензију и потпомагање. У Енглеској нема школе за уметност као у Француској, и почетници — исто као у Немачкој — уче се код поједињих уметника, од којих попримају и њихове манире; ово чини те су се и дан дана одржале на енглеској позорници неке појединости још из шекспирових времена. — Спољашњи блесак и величанство лондонских позоришта превазилази сјајност осталих позоришта на континенту. Деси се по који пут те се више стотина представљача појаве на позорници. Костим је у највећој мери веран историји.

У Енглеској има у овај мах врло много глумаца, али не тако даровитих, као што их је пре имала. Новаца доста заслужују, али их сасма лакомислено просипају. У грађанска друштва слабо су примљени; највише се друже сами међу собом. И они, као и Италијанци, радо мењају позорнице, и као што Французи теке у Париз тако они погледају на Лондон као на круну својих жеља.

Данци имају народно позориште у Копенхагу. Јако се заузимљу за њега, а и влада га добро потномаже. Глумци су државни чиновници и ангажовани за цео век. Данско позориште има врло богату књижевност, и многе данске драме преведене су на остале јев-

ропске језике. Копенхагенско је народно позориште у најбољем цвету, и веле за њега, да најбоље обрађује уметност и да би својим радом могло послужити за узор немачким позориштима.

У Шведској, Норвешкој и осталим скандинавским земљама има доста позорница; међу њима заузима најодличније место краљевско позориште у Стокхолму. Чланови овога позоришта нису на оној уметничкој висини као глумци копенхагенски, а и управа позоришна нема онога духа данскога, ма да у овај мах шведском управља врло образован краљ, који је и сам даровито чедо музино. — Чланови шведског народнога позоришта уживају права државних чиновника, исто као и у Данској. Још у Стокхолму има једно приватно позориште, за које веле Немци да је равно Фридрих-вилхелмштетском и валнеровом позоришту у Берлину, но чланови нису толико плаћени као у ова два позоришта.

У Норвешкој путују многа друштва и дају представе на данском, а у Финској иста така друштва играју на шведском језику; рад им је у толико скроман, у колико им је и положај оскудан и сиромашан.

Из овога што сам довде говорио могли сте и сами судити, да ја пишем ове врсте по немачким изворима. Но писац, из кога ја вадим овај извод, дотиче се и словенских позоришта. Кад узмемо у обзир да он пише у Берлину, онда, поред све краткоће, можемо бити задовољни с његовим напоменама о словенским позориштима. На реду би било, да ми, као бољи познаваоци словенских бина, и опишемо их у правој светlostи њиховој, али знамо, да ћемо угодити великој већини читалаца, кад им верно саопштимо како Немци веле о нашим словенским позориштима. Пре неколико година не би нас ни удостојили погледа, а данас, као што видимо, више се забављају око наших ствари. Добро би било да онај брат писац, који нас је у 67. броју овога листа упознао са позориштем у Русији, на-

нише редом таке расправице и о осталим словенским позориштима.

Дакле: „Хрвати, Словенци и Срби имају вели, од неколико година своја народна позоришта, али не и народну драмску књижевност. У њиховом репертоару по готову су сами преводи из других језика, као што су француски и немачки. — Глумачке су им снаге никаког реда.“ Овотико о њима на по се. Види се да о репертоару доста истине говори. Да је знао да је наша историја од сеобе до последњег устанка по готову сва драматизована, он би признао и нешто продукције нашој драмској књижевности. Што се тиче драма из друштвеног живота, ту осим неколико покушаја, има потпуно право. Све сам превод па превод. Сва три народна позоришта оглушила су се драмској књижевности. Сви приходи њихови троше се на представљаче, декорације и т. д. а да се годишње распишу по две награде за оријиналну комедију и трагедију из нашега живота, за то се не може одвојити један стотинак дуката. А ова би се сума могла лако накрмити редуковањем броја слугу и глумачких нулитета: за које и публика с треће клупе у галерији зна да су глинцаве креатуре, од које не истеса глумце ни десет редитеља. Награђени комад за цело би душио вратио каси што је за њу издала, а за десетак година имала би наша драмска књижевност до триест оријиналних драма, што би у први маховољно било, да се прореде преводи у нашим репертоарима.

За Чехе вели ово:

„Има много година како Чеси покушавају да створе народно чешко позориште. Покушаји нису срећно испадали. Родољубиви књижевници и преко мере су се упинjали да створе драмску књижевност, али им успеси нису толико значајни. — У многим варошима по окрузима путују дилетанске дружине, а у престоници, Прагу, постоји стално позориште, које својим радом није се издигло над осталим дилетан-

ским дружинама, нити се може поредити са немачким грађанским позориштем, које је само субвенционисано и има пензиони зајвод у ком немају учешћа чешки уметници.“ Мислим да би било сувишно коментисати ове јетке речи. Ко зна како је расположење Немаца према Чесима, том не ће бити необична ова пристрасна оцена. Да се писац овде отрешио о истину види се и отуда, што је он за остале, Немцима, наравно, не толико опасне Словене, доста повољно судио, а учинио изузетак баш над Чесима, који и по уметности и по науци стоје напоредо са самим Немцима. Али оставимо га његовим самообманљивим маштанијама! Живот и рад једног народа не да се истребити ни огњем ни желизом, а камо ли слабим журналистичким пером. Хазур лепа Чешко наша, па буди толико величудна те простим сажаљењем прегази ова нечовечна заједања синова хуманитета и културе. На здар!

За Пољаке вели ово:

„Пољска је негда имала врло добра и угледна позоришта у Лавову, Кракову, а особито народно позориште у Варшави; у Вилни, Лидцу и т. д., играле су путничке дружине. — Врсни су им уметници били: Фајфер, Новаковски, Старчевски, и т. д. Пољски начин представљања у многоме личи францускоме, јер се одликује особитом лакоћом и елегантцијом. Пољски су глумци врло добро плаћени и народ их љуби и поштује као представнике своје народности. Пољско је позориште богато на оријиналним комадима, али нема пољске опере. Исто тако пољска позоришта немају ни пензионог фонда.“

За Русију ево како говори:

„Стање руског народног позоришта још је најсјајније од свију осталих у Јевропи. Позоришта у Петрограду, Москви, Варшави и Кијеву стоје под царском управом и располажу колосалним сумама. Само петроградско позориште стаје годишње на милијун рубала. У осталом раде у тој пре-

стоници разне дружине: руско позориште, руска опера, италијанска опера, италијанско позориште, француско и немачко позориште, и руски балет. Италијанско позориште под управом Ристорија опет је престало (штаствљива му дорога!) а остале се корпорације држе. У Москви су два руска позоришта, једно за оперу, трагедију и балет, друго за веселе комаде и водвиље.

„Највредније је позабавити се код руског народног позоришта. Уметници за ово позориште спремају се у царској позоришној школи. Овај завод нема себи нигде супарника. Питомци ове школе имају од цара храну, стан, одело, и све што им треба за научу, примају се још у раној младости, чим ступе у школу постају државни чиновници и после 26 године добивају право на пензију; највећа пензија износи 1200 рубала, а тако је одсечена и највећа плата; остали доходци тако су некако подешени, да први глумци могу уживати годишње до 12.000 рубала (?). Руска речитативна драма далеко је савршенија од народне опере. — Уметници су првога реда, преминули: Карагатгин, Максимов, Соснички, од живих: Самуилов, Шулева, Самуилова и т. д. Руски глумци простотом и природношћу свога представљања превазилазе све остале народе, па и саме Французе; код њих никад не бете опасити претеривања у комичном или трагичном жанру; нема код њих чежње и јурије за аплаузом. — Грађанска им је

драма најзгодније поље за тријумфе, и то какве тријумфе! Никад нисам видео, вели Немац, да народ тако бурно поздравља глумца кад нешто уметнички изведе, као што Руси чинише то поменутим својим уметницима.

„Не зна вам руски уметник за тешке невоље немачкога глумца. Зарађује више него колико му треба; не боји се старости јер се цар побринуо за њу. Његовом се положају само завидети може, све се јагми да се докотура његовој околини. — Кад је сахрањиван покојни Максимов, пратили су га сви професори, ђаци цетроградског универзитета, сва његова одличја, а сам цар послao беше свој интov. — Кад се једном давала представа у корист басисти Петрову, онда му је једна депутација трговаца из Костинова — нова — двора предала у знак признања стопу висок пехар пун натучен империјалима. У овом се најбоље огледа колико Руси умеју (и могу) да цене своје уметнике“.

И сад с овим да завршимо нашу шетњу по Јевропи, једно да вас не бих јако уморио а друго, како се уплатоше златни пехари и империјали и рубље све на ведрице, бояти се да то не саблазни наше уметнике па да не потегну јатимице на невски проспекат. Али свакојако су боље код своје кућице и мање сумиџе, него тамо на хладној Неви пуни бисази гломазних рубала. Своја кућица, своја слободица! —

Милорад П. Шапчанин.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Трећи глас из Винковаца. Кад помислим, да ће овај трећи мој извјештај бити и завршни што се тиче представљања новосадске позоришне дружине у нашем мјесту, као да ми мука лијеже на груди, као да ми бол душу стеже, јер уживасмо заиста уз врли наши род, који је толико брижан и маран на пољу лијепе умјетности, толико љубазан и пријатан у опићењу и одношају,

уживасмо пуно и много. С тога ће и бити пусто, веома пусто у нас, кад нас оставе врли наши глумци, што нам омиљеше, можда још већма него и самоме сусједном Вуковару. А ја кад сам започео да и довршим. Сити не моје примедбе ако ништа убиљежиће низ ових представа а од чести и како су изведене.

У суботу 22. јула дођоше на ред три комада и то: „Љубав није шала,“ по туђој

мисли од А. Хацића, за тим „Школски надзорник“ и „Честитам,“ шаљиве игре К. Трифковића.

Први је комад танко испредена шала а расте јој цијена још и језичком љенотом и обилношћу умнога и врснога А. Хацића. Нема ту готово ситуације ни мисли криве ни сувишне. Писац се не хоћаше отимати за којекаквим жестоким ефектом — а то ваља — да натегне можда преко мјере живчани наш строј; знађаше он добро колико и какве шале подноси јужна наша крв и ћуд, а зачина духовито-шаљива пробија му озго те се драгом сукобицом прељева, кад се с њоме куцне потребица свакидашњега поимања и живовања. — Други и трећи комад одају живост схватања и цртања, којим се одликује даровити Трифковић, мотрећи и разастирући свакидашњи живот и његове потребице, и његове мане и лоше стране. Па за то му и хвала, што је замришаје испреплетао живим каром несташности и несташних. Оваки бич можда што и помаже, кад се узалуд истроше представке и разлагања против злих навика и обичаја, које службене саблазни, које кућног неваљалства. Иначе је познат садржај свијежих трију камада, те нам га не треба овдје понављати.

Играше се у свему добро. Први дође наред „Школски надзорник,“ а у њему се указа шаљива жица нашега Суботића — Петровић сеоски учитељ — да не може бити боље. Суботић је здрава суда, зрео човјек, зна шта ради, јер мисли шта ће радити, врли је напредник. Не бијаше ока суха, кад се онако бјеше разиграо у грдој својој неприлици; та плаха му се душа прели у лице тако пуно израза, да му могаше видјети многи шаљивац *ex professso* за онаку игру. — Жена његова Ката — J. Поповићева — достојно се нађе уза свога мужа према своме задатку; у овој струци већ смо је проучили и један нам је глас, да је ваљана. Овога пута истаче особито танким разликовањем домишљаја, коме сваг-

да одговараше спољашњи лик. А. Савета, њени њихова — Л. Хацићева — играше пре-драго; устраје ли на данашњем путу, у добри час по се и по нас; па је она марљива и окретна, и труди се да свуда како треба промијени глас и лице. — Школски надзорник — Зорић — и Станко — Недељковић — па и Писаревић — Рашић — одиграше сваки своју истом.

„Љубав није шала“ изнесе нам опет Маринковићку — удовица Мороквашића — и К. Савићеу — ћејер јој Милицу — на пријатан видик. О оној првој тешко је изрећи суд, а да је не похвалиш; а Савићевој овога пута ваљало је пријећи на пољице танка заноса и посве фина довијања. Минула је срећно неке кланце, а подобан јој лик знаде намаћи своју лагодицу, кад би гдјешто можда и позастала у височем зраку танушнога прецплета узвишеног-смијешног замисли. Штета, што јој ијесник Златко — Недељковић — овога пута не бјеше како ваља. Недељковићу као да се није играло онако, како се навикосмо гледати га и у самим претешким улогама. Познато је без сумње овоме огледаноме глумцу, да фина комика захтијева оштар вид, оштар суд, те јој не може послужити обични, или коме вични гиб и крет, глас и говор. Не погодив ових жица, растргнуће глумац или глумица готово сву цијену танкоумној шали. — Мање улоге испадаше добро. Праља Рокса — Л. Хацићева — опет бијаше посве на свом мјесту; држаху се и остали згодно; ну комад не усје како се надасмо.

„Честитам“ указа нам на радост нашу опет врлу Маринковићку — Мару — и у љубавној улози веома љубазну, а врстану јој бијаше друг Стева — Недељковић. — Спира Грабић — Телечки — разигра нас као сваки пут својом веома удесном игром и дохвати узгред људски многу неваљалост данашњих дана у — српству. Омање улоге допале беху добрих руку.

У недељу 23 јула видјесмо игру у 5 чинова „Милоша Обилића“, од др. Ј. Су-

ботића. Једва дочекасмо да видимо како ће изгледати одломак најзначајнијег доба наше повеснице, како га је за позорницу напратала вјешта рука чувена писца и рођуба. Ваљало је да видимо Косово, тужно Косово још једном својим очима, и да претуримо у памети све оне црне дане, што се иза Косова наређаше вијековима.

Бијаше нам очекивање можда пренапето те одвише осјетисмо иза њега од чести куд и камо заосталу игру. Десетерац, глатки десетосложни стих наших народнијех пјесама ваљало је удесити за декламацију, али ову треба прилагодити правилу које не допушта, да продире поједина стопа крто и угласто, већ захтијева од говорника, да, пазећи на прељев стопе, свакад заокружи целину рјеченице и мисли, не повриједив ни благогласности ни разговијетности. Ова се пошљедња још и тим штети кад говорник хити, без невоље гута слова; та и у усхитном часу не смије трпјети разумљивост и глаткоћа, а камо ли у патетичном дијелу приказивања: како је то знао изнijети Л. Телечки — Вук Бранковић, — да и неспомињемо толико пута хваљене, веома пластичне игре његове. Држаху се својски и Милон — Недељковић — и Јусуп паша — Суботић — и Мурат цар турски — Зорић — или војводе, особито неке, да се онако сметоше у боју, како се бјеху смели у игри, три пута прњи дан. — Мара и Вукосава — Маринковићка и Телечкова — па Јевросима — Ј. Поповићева — свака своје приказа добро и достојно. У цијело узеши не достиже представа наше наде, а оваки се комади морају учити, проучити, доучити, ако не ће да склизну и одлични глумци; приговора пак не смије приштедјети праведан суд никоме, који управо и не научи своје улоге а камо ли да је проучи. Свакоме своје. — Позоришни свирачки збор, већен врлим капелником, свираще на опће задовољство народне арије.

У понедјељник 24. јула бијаше излет винковачког пјевачког друштва „Слоге“ у

гај „Куњевце,“ и ту нас обрадоваше глумци наши својим походом, разигра нас — на опће захтијевање — Л. Телечки умним драматизацијем „Витеза Конта,“ а усхити нас управо драга дружина складним пјевањем народнијех пјесама. И све бројно друштво од срца поздрави и одликова особитим поштовањем госте, а на челу им многоопитованог управитеља А. Хацића.

У уторник 25. јула видјесмо „Шарана,“ шаљиву игру од Ј. Јованoviћа, и другу шаљиву игру у два раздјела „Цар Петар велики као лађар,“ преведену Милутином Стојановићем.

Да је „Шаран“ врсно нашаран познатим пером Ј. Јовановића, о том нема сумње; сваки је супротак истакнут, колико и где треба, а шаљива домишљатост пробија из сваке ситуације баш ваљано. Знадосмо и то, да је Л. Телечки на гласу као први представљач Јовановићева „Шарана,“ чистасмо приђе тај комад с помњом и довијасмо се од прилике свакој згоди и прилици, где ће ријетка пластика Телечкога изићи до на врх веселе нам ћуди. Али бадава: наше домишљање и докучивање умом високо надвиси на нашем југу у тој узлови недосежна умјетност Л. Телечкога. Једва се на kraju могло разабрати опћинство, да награди чича-Панту бурним изазивом, и ташање једва се слеже и утиша. Онако на углед изнijети човјека сељака у оној прилици, онако погодити сваку малу ствар на њему, да се дивиш — па ипак ни у чем не претјерати: то је вјештина, каквом се збиља дичити може наш Лазо. — Да је Ј. Поповићева — жена му Ана — својски помагала, те опће задовољство у велико стекла, не треба нам вала да истом помињати, пошто смо свој суд о њоји у оваким улогама чешће већ изрекли. А и Станку — Недељковићу — и његовој Савци — Л. Хацићевој — свака част, која им припада за посве подобна поимања и приказивања. Футошкога кнеза — Хацића — и његових сељака западаше мање улоге, сваки се својој одужио, а крај тога Соколовић нам је угодио још и спретном мимијком.

(Свршиће се)

Л И С Т Ј А.

П О З О Р И Ш Т Е.

(Народно позориште у Београду.) Ред представа за прву половину септембра овај је: 3. септ. „Пропорци“; 4. Опсесарска представа Е. Боска и Уга; 6. „Лек за первозне госте“, „Он и она“ и „Вежбање за брачни живот“; 6. „Нови племен“; 10. „Маркова сабља“; 12. „Кин“ (нов комад); 14. „Војнички бегунац“.

К Њ И Ж Е В И О С Т .

(Школске књиге у Србији.) Треће, књиге за велике школе, и то: за богословску школу имају ових књига: Догматично богословље, 1856 (17 гр.); Кратки преглед библијскога земљописа, 1852 (2. гр.) Мапе за црквену повесницу, 1853 (6 гр.); Кратка општа историја, 1854 (12 гр.); Наравствено богословље, 1863 (4 гр.); Омилитика, или наука о прквој речитости, 1861 (14 гр.); Пастирско богословље, 1864 (6 гр.); Упутство за читање светог писма, од протосинђела Никанора, 1864 (8 гр.); Херменевтика, 1864 (5 гр.); Црквено богословље, 1860 (10 гр.); Учителј руског језика, од А. Васиљевића, 1871 (6 гр.).

Даље, књиге за велику школу философску, правничку и техничку; Ботаника, од др. Ј. Панчића, 1868 (8 гр.); Грађанска архитектура и грађење путова, од Е. Јосимовића 1860 (16 гр.); Државна економија, од др. К. Џукића, I. део: природна економија, 1851 (10 гр.); II. део: економија полиција, 1862 (10 гр.); III. део: финансија, 1853 (10 гр.); Зоологија од др. Ј. Панчића, 1864 (12 гр.); Извод из политичне економије, од Чедомиља Мијатовића 1867 (10 гр.); Институције јустицијанове, од Рајка Лешанина, 1857 (20 гр.); Историја философије по Швеглеру, од др. Д. Матића, део I. и II., 1865 (по 6 гр.); Литература француска на француском језику 1869 (12 гр.); Логика од К. Бранковића 1851 (10 гр.); Минералогија и геологија од др. Ј. Панчића, 1867 (10 гр.); Мануал судског лекарства, од дра Милана Јовановића, 1868 (8 гр.); Мерење висина, од М. Петковића 1868 (9 гр.); Начела физике, од др. Вука Маринковића, 1851 (18 гр.); Наука о финансацији (државном газдинству), по Л. Стјану и другима, од Ч. Мијатовића, 1869 (13 гр.); Начела умног државног права, од др. Д. Матића 1851 (5. гр.); Начела више математике од Е. Јосимовића, део I. 1854 (20 гр.), део II. 1860 (24 гр.); Основно мудрословље од В. Круга, 1848 (5 гр.); Објашњење грађanskog законника, од др. Д. Матића део I. II. у два одељења и III 1850 и 51 (по 7 гр. свеска); О обvezostima и уговорима у оштите, од Ђорђа Па-

ловића 1869 (15 гр.); Основне прте равне и сферичне (тригонометрија) од Е. Јосимовића, 1854 (12 грона); Практична геометрија, од Е. Јосимовића, 1862 (14 грона); Психологија, од Алимпија Васиљевића, 1870 (8 грона); Птице у Србији, од дра Ј. Панчића, 1867 (8 гр.); Народна економија, популарна, првео К. Јовановић, 1862 (5 гр.); Система народне привреде, од В. Ропера, првео Владимир Јовановић, део I. 1863 (28 гр.); Судска медицина, од дра Аћима Медовића, 1866 (16 гр.); Философија права, од Јована Филиповића, 1863 (10 гр.); Флора у околини београдској, од дра Ј. Панчића, 1865 (10 гр.); Ипотекарно право у Србији, од Ђ. Павловића, 1868 (8 гр.); Јустицијанове институције, превод и коментар М. М. Радовановића, 1864 (8 гр.); Јавно право Србије, од д. Матића 1851 (3 троша); Виша математика, први део: диференцијални рачун, по Христофору, од П. Мильковића 1871. (10 гр.); Земљомерство, у границама ниже геодезије, од М. Петковића 1871. (13 гр.); Логика, по Ц. С. Милу и другима, од А. Васиљевића, 1871 (3 гр.); Објашњење грађanskog закона о јемству, од Ђ. Павловића, 1871 (6 гр.); Перспектива, од д. Стојановића, 1871 (6 гр.); Санитетска полиција, према начелима правне државе, по Ширмајеру, од дра А. Медовића, 1871. (13 гр.); Теорија казненог поступка, од д. Г. Радовановића, 1871 (15 гр.); Стилистика, од Ј. Драгашевића, 1871 (3½ гр.); Општа историја књижевности, од дра Ј. Шера, првео Ст. Новаковић, књига I. 1872.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

У трговини Стеве Ратковића у Новоме Саду, у главној књижарници српској у Београду, и у академијској књижарници у Загребу — може се добити:

ЗБОРНИК ПОЗОРИШНИХ ДЕЛА.

издање управе српског народног позоришта у Новоме Саду.

Од тога зборника изашли су до сада ови комади:

I. Демон, повест и алегорија у три раздела, од дра Милана Јовановића. Цена 30 новчића.

II. Школски надзорник, шаљива игра у једном чину, од Косте Трифковића. Цена 20 новчића.

III. Шаран, шаљива игра у једном чину, од дра Јована Јовановића („Змаја“). Цена 20 новчића.

IV. Честитам, шала у једном чину, од К. Трифковића, и

Француско-пруски рат, шаљива игра у једном чину, од истога. Цена 30 новчића.

V. Краљева сеја, драма у четири чина, од дра Милана Јовановића. Цена 50 новчића.

Издаје управа српског народног позоришта.